

Zadania - Cvičné

- 1. Definujte pojem komunikácia, druhy komunikácie – efektívna, asertívna, devalujuca. Vysvetlite pojmy empatia, imidž. Uvedte niekoľko spoločenských zásad komunikácie.**
 - **Komunikácia** je výmena informácií medzi účastníkmi komunikácie v istej komunikačnej situácii pomocou spoločného systému znakov.
 - **Druhy komunikácie:**
 - **Verbálna** (slovná) - realizuje sa prostredníctvom jazykových prostriedkov (slov, viet), môže byť ústna alebo písomná;
 - **Neverbálna** (neslovná) - realizuje sa prostredníctvom nejazykových prostriedkov (gestá, mimika), je dokázané, že človeka päťkrát viac presvedčia neverbálne ako verbálne prostriedky (sklopené oči - klamstvo, červeň líc - zahanbenie...);
 - **Priama** - účastníci sú v priamom kontakte, existuje medzi nimi spätná väzba, pomocou nej zisťujú, či porozumeli správne;
 - **Nepriama** - účastníci nie sú v momente komunikácie na rovnakom mieste, dorozumievajú sa nepriamo (list, SMS, MMS, internet, čítanie), chýba bezprostredná spätná väzba, preto môže dôjsť k nedorozumeniam;
 - **Bežná** - realizuje sa v súkromnej sfére, používajú sa aj nespisovné slová, slangové výrazy, nedokončené vety, vzdialenosť medzi účastníkmi je malá, gestá a mimika sú výrazné;
 - **Oficiálna** - realizuje sa vo verejnej sfére / úrady, armáda, prostriedky masovej komunikácie /, mala by sa používať spisovná slovenčina, zdvorilostné formulky, spoločenský odstup; vzdialenosť medzi účastníkmi je aj niekoľko metrov, gestá a mimika sú úsporné;
 - **Monologická** - hovorí iba jeden človek, chýba verbálna spätná väzba;
 - **Dialogická** - komunikujú najmenej 2 účastníci, komunikačné roly sa striedajú, funguje spätná väzba;
 - **Efektívna komunikácia** – obojsmerná komunikácia medzi hovoriacim a počúvajúcim, v ktorej sa vyjadrujú podporujúco, opisne a asertívne myšlienky, pocity, postoje a názory. Je založená na spolupráci, dobrom počúvaní a odovzdávaní spätnej väzby
 - **Asertívna komunikácia** – vychádza z asertívneho správania, človek pri nej otvorene a primerane vyjadruje a presadzuje svoje myšlienky, názory a pocity. Neprekračuje pri tom svoje práva a nedotkne sa ani práv iných. Schopnosť človeka počúvať druhých - asertívnosť
 - **Devalujuca komunikácia** – opakom efektívnej komunikácie, realizuje sa bez uplatnenia princípu zdvorilosti, často je sprevádzaná agresivitou, podmienky v ktorých sa odohráva často skreslia podávanú informáciu. Napr. skákanie do reči, opovrhovanie, zneužitie dôvery, nehovoriť celú pravdu, falošné informácie
 - **Empatia** – je schopnosť vcítiť sa do duševných pochodov druhého človeka. Empatický ľudia:
 - Vedia čo chcú povedať
 - Vedia nájsť spôsob, ktorým získajú poslucháča
 - Vedia utvárať a udržiavať vzťahy
 - Vedia, čo sa poslucháčovi páči a čo ho zaujíma
 - Vedia si vybrať zo škály komunikačných možností
 - Volia si kedy a kde komunikujú
 - Komunikujú jasne, stručne a zrozumiteľne
 - Aktívne počúvajú
 - Prijaté informácie vedia pochopiť a objasniť
 - Nie sú rozptýlení a roztržití
 - Vedia ako uzatvárať komunikáciu ap.
 - **Imidž** – Výzor, dôležitá súčasť neverbálnej komunikácie (oblečenie, obuv, účes, doplnky – šperky, bižutéria, čistota...)
 - **Spoločenské zásady komunikácie:**
 - Pri komunikácii je vhodné uvedomiť si niekoľko „nepísaných“ pravidiel:

- Ľudia, s ktorými sa stretávam, tu nie sú na to, aby splnili každé moje prianie
- Ani ja tu nie som preto, aby som každému vyhovel
- Je však príjemnejšie, ak sa s ľuďmi zhodnem
- Dávam si pozor, aby u mňa neprevažovali negatívne pocity (aby som hneď každého nehodnotil/a)
- Okolo mňa je asi 10 – 15 % ľudí, s ktorými je ťažká reč
- S ostatnými ľuďmi sa zhodovať môžem, ale nemusím
- Je potrebné ujasniť si, či máme na mysli to isté, ak používame rovnako znejúce slová
- Vyhýbajme sa tvrdeniu „ja vždy“, „ja nikdy“. Nesúhlas vyjadríme ako svoj pocit
- Každá situácia si vyžaduje použitie iného spôsobu komunikácie
- Bez komunikovanie o komunikovaní by sme nemohli rozumne komunikovať

2. Definujte pojem lexikografia, charakterizujte jednotlivé druhy slovníkov, pracujte s konkrétnymi výtlačkami slovníkov, vysvetlite ľubovoľné slovo podľa výkladového, pravopisného a synonymického slovníka.

- **Lexikografia** - Vedná disciplína, ktorá sa zaoberá tvorbou slovníkov
- **Druhy slovníkov:**
 - **Pravopisný** – pomáhajú s pravopisom, obsahuje tie slová, s ktorými môžu mať používatelia problémy pri písaní.
 - **Výkladové** – nájdeme v nich význam slov, nájdeme v ňom najfrekvencovanejšie slová zo súčasnej slovenčiny, pri problematických slovách uvádza aj ich výslovnosť a základné poučenie o gramatike a pravopise.
 - **Synonymický slovník** - obsahuje synonymické rady slov, ktoré majú rovnaký alebo blízky význam. Každý synonymický rad má základné slovo zaradené v slovníku podľa abecedy. Využívame ho na vylepšenie štýlu našich slohových útvarov, pri prekladoch, pri tvorbe poézie, prózy, textov piesní atď.

 - **PSP** – Pravidlá slovenského pravopisu (gramatický/pravopisný slovník)
 - **KSSJ** – Krátky slovník slovenského jazyka (výkladový)
 - **SSS** – Synonymický slovník slovenčiny
 - **MFS** – Malý frazeologický slovník (frazologický)
 - **PSV** – Pravidlá slovenskej výslovnosti
 - **SSN** - Slovník slovenských nárečí
 - **SCS** – Slovník cudzích slov (výkladový)

3. Vysvetlite štýlové rozvrstvenie slovnjej zásoby v slovenčine. Svoju odpoveď doložite príkladmi z textov ukážok. Zatriedte slová podľa príslušnosti k štýlovej vrstve: **frekvencia, vesna, vyučko, firhang, mobil, mašina**
- **Štýlové rozvrstvenie slovnjej zásoby:**
 - **Slovná zásoba** – otvorený súbor jednoslovných a viacslovných pomenovaní, ktoré slúžia človeku v istom jazykovom spoločenstve na vyjadrenie skutočnosti
 - **Štýlové rozvrstvenie** nám delí slovnú zásobu na:
 - **Vyšší štýl**
 - **Archaizmy** – slová, ktoré už bežne nepoužívame, pretože boli nahradené novými slovami
 - **Neologizmy** – novovzniknuté slová alebo spojenia slov
 - **Poetizmy** – básnické slová (deva, luna...)
 - **Termíny** – jedno- alebo viacslovné pomenovania, ktoré nám umožňujú vyjadrovať sa presne a jednoznačne
 - **Cudzie slová** – slová, ktoré sa preberali a aj v súčasnosti sa preberajú z cudzích jazykov
 - **Zdomácnené** – už ich nepociťujeme ako cudzie (napr. rádio, televízor...)
 - **Medzinárodné slová (internacionalizmy)** – vyskytujú sa vo viacerých (aspoň 3) jazykoch (napr. aliancia)
 - **Stredný štýl (štandardná podoba)**
 - **Štylisticky bezpríznačné** – možno použiť vo všetkých štýloch - patria do jadra slovnjej zásoby (napr. dom, písať, hore, desať...)
 - **Nižší štýl**
 - **Profesionalizmy** – nespisovné slová, ktoré používa istá profesia slúžia na rýchle a úsporné vyjadrovanie sa (napr. operačná sála – operačka)
 - **Dialektizmy** – nárečové slová (napr. grule..)
 - **Argot** – tajná, šifrovaná reč, v ktorej sa známe slová používajú v kontexte, ktorému nezasvätený človek nerozumie (napr. televízor – dorozumievanie sa z okna do okna vo väznici)
 - **Slang** – nespisovné slová, ktoré vznikajú deformáciou známych slov - používa ich istá veková, spoločenská alebo záujmová skupina
 - **Vulgarizmy** – hrubé, neslušné výrazy
 - **Roztriedenie slov:**
 - **Frekvencia** – cudzie slová, na rozmedzí strednej a vyššej vrstvy
 - **Vesna** – poetizmus, vyšší štýl
 - **Vyučko** – študentský slang, nižší štýl
 - **Firhang** – archaizmus, vyšší štýl
 - **Mobil** – neologizmus, vyšší štýl
 - **Mašina** – expresívne, štylisticky nepríznačné, stredný štýl

4. Definujte pojem morfológia. Popíšte systém slovných druhov a ich gramatických kategórií v slovenčine.

Vytvorte príklady na jednotlivé slovné druhy, určte gramatické kategórie podčiarknutých slov.

- **Morfológia** - náuka, ktorá sa zaoberá slovnými druhmi, gramatickými tvarmi slov, tvorením slov a gramatickými kategóriami slov. Je súčasťou gramatickej stavby jazyka.
- **Slovné druhy**: Podstatné mená, Prídavné mená, Zámená, Číslovky, Slovesá, Príslovky, Predložky, Spojky, Častice, Citoslovčia
- **Gramatické kategórie**:
 - **Menné kategórie – rod** (mužský, ženský, stredný), **číslo** (jednotné – singulár – jedna vec, množné - plurál – viac vecí), **pád** ()
 - **Slovesné kategórie – osoba, číslo, čas, spôsob, vid, rod**
 - **Osoba** – 1.,2.,3.,
 - **Číslo** – jednotné (singulár), množné (plurál)
 - **Čas** – prítomný, minulý, budúci
 - **Spôsob** – oznamovací, rozkazovací, podmieňovací
 - **Vid**:
 - **Nedokonavý** – vyjadruje sa nimi neukončený priebeh deja, napr. písať, robiť (pomôcka: 1. os, sg., budúci čas = dve slová, napr. budem písať, budem robiť)
 - **Dokonavý** – vyjadruje sa nimi ukončený priebeh deja, napr. napíšem, urobím (pomôcka: 1. os, sg., budúci čas = jedno slovo, napr. napíšem, urobím)
 - **Rod**:
 - **Činný** – podmet vykonáva dej, napr. Murári stavajú dom
 - **Trpný** – podmet je dejom zasiahnutý, môže mať:
 - **Opisnú formu** – napr. Dom je stavaný
 - **Zvratnú formu** – napr. Dom sa stavia

5. Vymenujte významných kodifikátorov spisovnej slovenčiny a uveďte ich prínos v oblasti jazykovedy. Určte jednotlivé znaky bernolákovčiny a štúrovčiny. Porovnajzte bernolákovčinu a štúrovčinu so súčasným spisovným jazykom. Uveďte názvy platných kodifikačných príručiek.
- **Anton Bernolák** - 6-zväzkovým prekladovým slovníkom Slovár Slovenski Česko-Laťinsko-Nemecko-Uherski
 - **Ľudovít štúr:**
 - **Nárečja slovenskuo alebo potreba písanija v tomto nárečí**
 - Zdôvodňuje potrebu písania v tomto jazyku
 - **Náuka reči slovenskej (1846)**
 - Gramatická príručka štúrovčiny
 - **Bernolákovčina:**
 - Nepoužíva sa y/ý iba i/í – uctíwí, piľní
 - Mäkkosť d', t', ň, l' sa vždy označuje – telo, oňi
 - Hláska j sa píše ako g – domagší
 - Hláska v sa píše vždy ako w – Slowár
 - Veľké písmená sa píšu pri všetkých podstatných menách a pri iných výrazoch, ktoré sa vzťahujú na osoby – Hospodár, Sláwa
 - **Štúrovčina:**
 - Píš ako počuješ
 - Nepoznal: dvojhlasý, ô, ä, y/ý
 - Ď, ť, ň, l' sa písalo s mäkčeňmi
 - **Porovnanie so súčasným jazykom:**
 - Píšeme y/ý
 - Mäkkosť sa určuje aj podľa: de, te, ne, le
 - Máme dvojhlasý (ia, ie, iu, ô)
 - Etymologický princíp slov
 - **Platné kodifikačné príručky:**
 - **Pravidlá slovenského pravopisu**
 - **Krátky slovník slovenského jazyka**
 - **Pravidlá slovenskej výslovnosti**
 - **Morfológia slovenského jazyka**

6. Charakterizujte funkčné jazykové štýly a slohové postupy. Objasnite uplatnenie slohových postupov vo funkčných jazykových štýloch. Vyberte si ľubovoľný text a aplikujte na ňom poznatky o FJŠ a SP. Svoje tvrdenie odôvodnite.
- **FJŠ** - cieľavedomý výber a usporiadanie jazykových prostriedkov
 - **Hovorový FJŠ:**
 - **Všeobecné vlastnosti** - ústnosť, súkromnosť, expresívnosť, situačnosť, stručnosť
 - **Funkcia** – spontánne povedať
 - **Typické jazykové prostriedky** – nárečie, expresívne slová, nespisovné, frazeologizmy, nedôsledná výslovnosť
 - **Mimojazykové prostriedky** – výrazná intonácia, gestikulácia, mimika, výzor tela
 - **Typické slohové postupy** – rozprávací, opisný, výkladový
 - **Typické slohové útvary** – rozprávanie, dialóg, súkromný list, jednoduchá úvaha, jednoduchý opis
 - **Náučný / Odborný štýl:**
 - **Všeobecné vlastnosti** - písomnosť, monologickosť, verejnosť, presnosť, odbornosť
 - **Funkcia** – vysvetliť
 - **Typické jazykové prostriedky** – neutrálne slová, abstraktné pojmy, termíny, internacionalizmy
 - **Mimojazykové prostriedky** – ilustrácie, grafy, schémy, tabuľky
 - **Typické slohové postupy** – opisný, výkladový
 - **Typické slohové útvary** – výklad, štúdia, recenzia, odborný opis, referát, seminárna práca
 - **Administratívny / Úradný štýl:**
 - **Všeobecné vlastnosti** - vecnosť, stručnosť, adresnosť, neutralnosť, písomnosť
 - **Funkcia** – oznámiť
 - **Typické jazykové prostriedky** – neutrálne slová, skratky, termíny, neúplné vety, číslovky
 - **Mimojazykové prostriedky** – grafické členenia textu, tabuľky, funkčný analfabetizmus
 - **Typické slohové postupy** – informačný, opisný
 - **Typické slohové útvary** – zápisnica, protokol, žiadosť, vyhláška, životopis
 - **Publicistický / Novinársky štýl:**
 - **Všeobecné vlastnosti** - písomnosť, verejnosť, informatívnosť, variabilnosť, aktuálnosť
 - **Funkcia** – informovať
 - **Typické jazykové prostriedky** – enumerácia, žurnalizmy, odborné pomenovania, číslovky, príslovky, jednoduché vety
 - **Mimojazykové prostriedky** – grafické členenia textu, fotografie
 - **Typické slohové postupy** – informačný, opisný, výkladový, rozprávací
 - **Typické slohové útvary** – správa, oznámenie, interview, fejtón, reportáž, komentár, úvodník
 - **Umelecký štýl:**
 - **Všeobecné vlastnosti** - variabilnosť, expresívnosť, metaforickosť, náznakosť
 - **Funkcia** – esteticky povedať
 - **Typické jazykové prostriedky** – lexika v celom rozsahu, zmeny v slovoslede, nespisovné prvky, zvukové figúry
 - **Mimojazykové prostriedky** – grafické členenia textu, ilustrácie
 - **Typické slohové postupy** – rozprávací, opisný, úvahový
 - **Typické slohové útvary** – pieseň, hymna, elégia, sonet, óda, lyrická skladba, román, balada, poviedka, tragédia
 - **Rečnícky štýl / Rétorika:**
 - **Všeobecné vlastnosti** – ústnosť, verejnosť, sugestívnosť, adresnosť
 - **Funkcia** – pôsobivo povedať
 - **Typické jazykové prostriedky** – oslovenie, kratšie vety, citoslovčia, opakovanie slov, básnické / rečnícke otázky
 - **Mimojazykové prostriedky** – výrazná intonácia, gestá, mimika, kontakt s poslucháčom, pauzy
 - **Typické slohové postupy** – výkladový, úvahový

- **Typické slohové útvary** – politická reč, súdna reč, kázeň, diskusný príspevok, prednáška, slávnostný prejav, prívet, prípitok, smútočný prejav
-
- **Delenie FJŠ:**
 - **1. Delenie:**
 - **Súkromného styku** – hovorový
 - **Verejného styku** – náučný štýl, administratívny štýl, rečnícky štýl, publicistický štýl, umelecký štýl
 - **2. Delenie:**
 - **Objektívne** – náučný, administratívny
 - **Objektívno-subjektívne** – publicistický, rečnícky
 - **Subjektívne** – hovorový, umelecký
- **Slohové postupy:**
 - **Informačný SP** – informuje (čo, kde, kedy...)
 - **Opisný SP** – vymenúva vlastnosti
 - **Rozprávací SP** – rozpráva udalosti chronologicky
 - **Výkladový / Úvahový SP** – analyzuje objektívne / subjektívne

7. Definujte pojmy: **štylistika, text, členenie textu, obsah a forma textu, štýlotvorné činitele: subjektívne a objektívne. Poznatky aplikujte na vybranom texte**

- **Štylistika** – jazykovedná disciplína, ktorá skúma výrazové prostriedky a kompozíciu textu
- **Text** – všetky jazykové prejavy, ktoré vznikajú komunikáciou medzi ľuďmi, ustálený jazykový prejav, výsledok rečovej činnosti, jazykový útvar ktorý vznikol konkrétnou realizáciou jazykového systému, súbor textov je literatúra
- **Obsah a forma textu:**
 - **Obsah** – kompozične a štylisticky spracovaná téma
 - **Forma:**
 - **Písomná - Ústna**
 - **Formálna – Neformálna**
 - **Záväzná – Nezáväzná**
 - **Ustálená – Aktuálny text**
 - **Monologická – Dialogická**
- **Štýlotvorné činitele:**
 - **Subjektívne** - ovplyvňuje ich autor textu, resp. sú typické pre autora jazykového prejavu, patria sem napr.:
 - **Povahové črty autora, jeho návyky a záľuby, temperament, citové založenie, psychický stav**
 - **Biologické faktory** (napr. pohlavie alebo vek)
 - **Dosiahnuté vzdelanie** (napr. všeobecné alebo odborné, vysokoškolské, stredoškolské alebo základné)
 - **Jazykové a komunikačné schopnosti** (napr. rozsah slovnej zásoby, pohotovosť, rozhľad, sčítanosť)
 - **Objektívne** – nezávislé od autora textu, patria sem napr.:
 - **Téma** – predmet prejavu (treba však odlišiť objektívne danú tému od autorovho chápania, a teda aj spracovania danej témy)
 - **Funkcia prejavu** – zameranie, cieľ prejavu; na čo je prejav určený. Základnou funkciou prejavu je **komunikatívna (dorozumievacia) funkcia**, ale môže ísť napríklad aj o **funkciu informačnú, získavaciu, ovplyvňovaciu, estetickú**
 - **Komunikačná situácia** – prostredie, v ktorom prejav vzniká. Môže byť súkromné alebo verejné, mestské alebo dedinské, školské, vojenské
 - **Forma prejavu** – spôsob realizácie prejavu. Forma prejavu sa líši podľa toho, či ide o prejav ústny alebo písomný
 - **Adresát** – tá osoba, ktorej je prejav určený. Adresát môže byť:
 - **Prítomný** – v čase prejavu je v priamom kontakte s autorom prejavu (súkromný dialóg, zvada ap.)
 - **Nepřítomný** – medzi autorom a adresátom prejavuje iba nepriamy kontakt (telefonický rozhovor, prejav v rozhlase ap.), prípadne je adresát iba potenciálny (verejné písomné prejavy)
 - **Miera pripravenosti** prejavu – či je téma prejavu vopred daná alebo ide o improvizáciu, či je prejav pripravený, nepripravený ap.
 - Podľa **objektívnych štýlotvorných činiteľov** rozdeľujeme **jazykové prejavy** na:
 - **Ústne alebo písomné**
 - **Pripravené alebo nepripravené**
 - **Monologické alebo dialogické**
 - **Verejné alebo súkromné**
 - Prejavy, kde je adresát **prítomný** alebo **nepřítomný**

8. Definujte pojmy: **ortografia, písmeno (graféma), písmo, typy písma. Objasnite diakritické a interpunkčné znamienka v Slovenčine, ich uplatnenie v jazykových prejavoch**

- **Ortografia** - jazykovedná disciplína, ktorá sa zaoberá grafickou / písanou stránkou jazyka (mladšia ako hovorená),
- **Písmeno (graféma)** – lat. litera, znak, základná funkčná jednotka písma
- **Typy písma:**
 - **Obrázkové** – 1 znak = 1 myšlienka (veta), napr. Hieroglyfy
 - **Slabičné** – 1 znak = 1 slabika, napr. Japončina (aj doteraz)
 - **Hláskové** – 1 znak = 1 hláska, napr. latinka – naše písmo
- **Diakritické znamienka – rozlišovacie znamienka**
 - **Dížeň** – súd
 - **Mäkčeň** – lačno
 - **Dve bodky** (ä) – päta
 - **Vokáň** (ô) – vôkol
- **Interpunkčné znamienka – rozdeľovacie znamienka (13)**
 - Bodka, čiarka, otáznik, výkričník, bodkočiarka, úvodzovky, apostrof, lomka, dvojbodka, spojovník, pomlčka, zátvorky, tri bodky
 - . , ? ! ; “ ” ‘ / : - - () ...
- **Ich uplatnenie v jazykových prejavoch:**
 - **Diakritické / Rozlišovacie** – zvláštne znamienka, ktoré sa píše v okolí písmena (nad, pod, alebo vedľa), a ktoré menia jeho výslovnosť alebo spĺňajú inú rozlišovaciu funkciu. Okrem zmeny výslovnosti písmena môže diakritické znamienko meniť výslovnosť celého slova, vyznačovať tón reči, rozlišovať homonymá, upozorňovať na skratky a číslovky.
 - **Interpunkčné / Rozdeľovacie** - grafické znaky, ktoré nemajú fonetickú ani lexikálnu hodnotu a používajú sa na členenie textu v pravopise. Pri čítaní nahlas sa prejavujú zmenou intonácie a prestávkami v texte. Každé interpunkčné znamienko podľa svojej povahy plní v texte vyčleňovaciu, pripájajúcu alebo odčleňovaciu funkciu.

9. Definujte pojem frazeológia a zarad'te frazeológiu do jazykového systému. Rozdeľte frazeologizmy podľa pôvodu. Charakterizujte príslovia, porekadlá, pranostiky, prirovnania. Uveďte príklady na jednotlivé druhy frazeologizmov.
- **Frazeológia** - ustálené slovné spojenia s preneseným významom
 - **Jazykový systém** – súčasť lexikológie
 - **Delenie podľa pôvodu:**
 - **Ľudové** - príslovia, porekadlá, pranostiky, niektoré prirovnania - obyčajný človek
 - **Intelektuálne** - mytologické, biblické, historické, literárne – vzdelanci
 - **Charakterizovanie:**
 - **Príslovia** - (výchovný význam) má ponaučenie - **bez práce nie sú koláče**
 - **Porekadlá** - (konštatujú istú skutočnosť, skúsenosť, poznatok) nevyplýva z nich ponaučenie - **z kaluže do blata.**
 - **Prirovnania** - len tie ktoré majú ustálenú podobu - **SILNÝ AKO BUK**
 - **Pranostiky** - (výroky o počasí) vznikli na základe dlhodobého pozorovania prírodných javov - **Matej ľady láme**

10. Charakterizujte výkladový slohový postup a popíšte kompozíciu výkladu ako slohového útvaru. Zdôvodnite znaky výkladového slohového postupu na vlastnej práci SOČ, štruktúru práce a uplatnenie postupov logického myslenia, demonštrujte správny bibliografický zápis podľa slovenských noriem.

- **Výkladový SP** - Objektívne analyzuje tému
- **Kompozícia** - úvod, jadro, záver. Jadro je najdôležitejšie. Požívajú sa tu základné
- **Postupy logického myslenia:**
 - **ANALÝZA** (rozbor);
 - **SYNTÉZA** (zhrnutie);
 - **ANALÓGIA** (podobnosť, obdoba – lietadlo : vzduch = loď : voda);
 - **KOMPARÁCIA** (porovnávanie);
 - **ARGUMENTÁCIA** (doklad argumentov/dôkazov);
 - **INDUKCIA** (log. myšlienková činnosť, pri kt.sa z konkrét. príkladov vyvodzuje všeobecný záver);
 - **DEDUKCIA** (opak indukcie, Človek je smrteľný. Ján je človek. → Ján je smrteľný.);
 - **EXEMPLIFIKÁCIA** (doloženie príkladov);
 - **APLIKÁCIA** (použitie poznatkov);
 - **GENERALLIZÁCIA** (zovšeobecňovanie)
- **Štruktúra práce:**
 - **Obal** – základné informácie: názov práce, meno a priezvisko autora, rok vydania práce
 - **Titulný list** – základné informácie: názov a miesto školy, názov práce, typ práce, meno a priezvisko autora, miesto a rok publikovania
 - **Obsah** – nasleduje v práci, píše sa na začiatku, hoci ho autor dokáže napísať až vtedy, keď má prácu definitívne urobenú, v obsahu sú uvedené názvy kapitol a podkapitol s číslami strán
 - **Úvod** – má rozsah od ½ strany až 1 stranu, autor má zdôvodniť, prečo si vybral danú tému (dôvod spracovania), cieľ, ktorý práca sleduje, aké metódy autor pri písaní použil, aké ťažkosti a problémy vznikli pri písaní (nedostatok literatúry, len cudzojazyčná literatúra, neochota poskytnúť informácie...), základná charakteristika jednotlivých kapitol, poďakovanie tým ľuďom, ktorí autorovi pri písaní pomohli
 - **Text práce** – má byť členený na kapitoly, podkapitoly, odseky, nová kapitola = nová strana (pravidlo), podkapitola nezačína na novej strane, kapitoly čísloujeme (1, 2, ak kapitolu členíme na podkapitoly, tak to urobíme nasledovne 1.1, 1.2,), kapitoly a podkapitoly majú názov
 - **Záver** – má rozsah od ½ strany až 1 stranu, autor sa vráti k cieľu práce, stručne zhrnie výsledky vlastného výskumu, možnosti využitia v praxi
 - **Zoznam použitej literatúry** – (bibliografia), musí obsahovať všetky dokumenty, ktoré autor v práci použil, nielen tie, ktoré priamo citoval, ale aj tie, z ktorých čerpal informácie a v texte boli použité ako parafrázy, jednotlivé položky treba zoradiť podľa abecedy, teda podľa začiatočného písmena priezviska autora publikácie, príp. podľa názvu knihy, ak nemá uvedeného autora, diela toho istého autora zoradíme podľa roku vydania
 - **Prílohy** – obsahujú doplnkový materiál – fotografie, ilustrácie, grafy, nákresy, schémy, mapy, formulár použitého dotazníka... (treba označiť prílohy, Príloha č.1...)
- **Bibliografický zápis:**
 - ONDREJKOVIČ, Peter. 2002. *Globalizácia a individualizácia mládeže*. Bratislava : SAV, 2002. 134 s. ISBN 80-224-0689-9.
 - Všimnite si na tom detaily: **zamerajte sa najmä na interpunkciu, kedy nasleduje bodka, kedy čiarka, kedy a ako idú medzery medzi nimi.**
 - Ako prvé je **priezvisko autora veľkými písmenami**. Nasleduje **meno autora**, ktoré je už malými písmenami a dokonca môže byť skrátene na začiatočné písmeno. Ak sú dvaja alebo traja autori, uvedú sa tak, že medzi nich sa vloží pomlčka, príklad: INGVERSEN, P. – WILLET, P. Ak sú viacerí ako traja autori, vymenujú sa maximálne traja a za tým sa uvedie skratka *et. al.* alebo *a kol.*

- **Autor a rok vydania** slúži na spárovanie s citovaným textom pri citačnej technike prvého údaja a dátumu. **Rok vydania sa teda v takomto bibliografickom odkaze vyskytuje dvakrát.** Ak použijeme práce toho istého autora a vydal viac diel počas jedného roka, odlišujeme ich pridávaním malých písmen, napr. 2010a, 2010b atď.
- **Názov práce** je lepšie uvádzať šikmým písmom (kurzívou). V prípade, ak má názov podnázov, ten sa oddeľuje dvojbodkou, pričom okolo nej sú medzery, napr. *Informačná výchova : terminologický a výkladový slovník*. Za názvom práce nasleduje bodka.
- Medzi **miestom vydania a názvom vydavateľstva** je dvojbodka, okolo ktorej sú medzery. Za tým nasleduje čiarka, medzera a rok vydania.
- **Počet strán knihy** sa uvádza číslom a namiesto „strán“ sa píše iba *s*, prípadne *p* od slova pages, ak ide o anglický zdroj.
- Dôležité je tiež na konci uviesť **ISBN alebo ISSN číslo**.
- Neraz sa stane, že niektorý z povinných údajov nemáme k dispozícii. Vtedy sa používajú latinské skratky. Ak chýba rok vydania, uvedie sa namiesto neho [s. a.], čo znamená sine anno (bez roku). Ak chýba miesto vydania, uvádzame [s. l.], čo znamená sine loco (bez miesta). A ak chýba názov vydavateľa, uvedieme [s. n.], skratku sine nomine (bez mena).

11. Charakterizujte vlastnosti rečníckeho štýlu, typy rečníckych útvarov. Popíšte fázy tvorenia rečníckeho prejavu, využitie jazykových a mimojazykových prostriedkov. Pripravte si úvod slávnostného prejavu na stužkovej slávnosti a predneste ho.

- Rečnícky štýl je osobitný funkčný jazykový štýl.
 - Štýl verejného styku
 - Štýl subjektívno-objektívny
- Vlastnosti: ústnosť, verejnosť, sugestívnosť, adresnosť
- **Rečník** – kto realizuje rečnícky prejav

- Rozlišujeme tieto žánre rečníckeho štýlu:
 - **Agitačné** – politická reč, súdna reč
 - **Náučné** – prednáška, referát, kázeň
 - **Príležitostné** – spoločenský prívet (príhovor), smútočný prejav slávnostný prejav (reč)

- **Základné znaky rečníckeho prejavu:**
 - **Ústnosť** – využíva mimojazykové prostriedky – mimiku, gestá, situáciu (udržiava zrakový kontakt, reaguje na zmenu nálady medzi poslucháčmi atď.)
 - Rečnícky štýl je vždy ústny
 - **Verejnosť** – útvary tohto štýlu sú venované širokej verejnosti. Tomuto faktu sa prispôsobuje výber jazykových prostriedkov – rečník si volí cudzie slová, ktoré sú všeobecne známe, vyhýba sa presnému dátumu, vyhýba sa vulgarizmom, používa kratšiu vetu než odborný štýl
 - **Sugestívnosť** – rečník sa snaží zapôsobiť na city poslucháča, využíva vyjadrovacie prostriedky umeleckej literatúry, opakuje slová, viackrát oslovuje poslucháča, robí vsuvky, odbočenia, aby vtáhol do svojho prejavu poslucháča, hovorí nadnesene – s pátosom, stíši alebo zosilní hlas, robí dramatické pauzy a zdôrazňuje slová, hlavne v závere prejavu sú priania, výzvy atď. (snaha zapôsobiť na city poslucháča)
 - **Adresnosť** – rečnícke útvary majú kolektívneho príjemcu, len niektoré sú venované napr. oslave jedného človeka, ale aj tak je tam prítomná nejaká spoločnosť (gratulácia, vernisáž), autor sa niekedy vedome zaraďuje do spoločenstva poslucháčov (my sme tu nato, aby sme ...)
(rečový prejav môže byť určený osobe alebo skupine)
 - **Názornosť** – prednáška využíva názornosť podobne ako napr. didaktický výklad (graf, výpočet, portrét atď.) (názorné predvedenie)

- **Fázy tvorenia rečníckeho prejavu**
 - Zhromažďovanie faktov / informácií
 - Kompozícia
 - Štylizácia
 - Spôsob nacvičenia
 - Prednesenie

- **Zhromažďovanie faktov / informácií**
 - Musí byť známe: téma, kto budú poslucháči, funkcia prejavu (náučný, agitačný, príležitostný)
 - Vždy zhromažďovať viac informácií ako bude treba (v pomere 1:10)
- **Kompozícia**
 - Vždy je: Úvod, Jadro, Záver
 - Úvod a Záver musí rečník vedieť naspamäť

- Podľa funkcie poznáme:
 - **Vysvetľujúci prejav** – Ú – predstavenie témy (o čom hovoríme), J – vysvetlenie témy, Z - zhrnutie
 - **Mobilizujúci prejav** – Ú – poukážem na negatívny jav, J – rozanalyzujem problém, navrhnem riešenia, Z – výzva na poslucháčov aby problém riešili
- **Úvod**
 - Rečnícky prejav nezačína úvodom ale oslovením
 - Oslovenie musí byť ešte raz v závere
 - Oslovenia: Milí poslucháči, Vážení prítomní
 - Neospravedlňovať sa poslucháčom že ste zlý rečník, že prejav nemáte pripravený...
 - Nie je presne určená dĺžka úvodu, nesmie byť však dlhší ako jadro
- **Záver**
 - Nie je presne určená dĺžka záveru, nesmie byť však dlhší ako jadro
 - Vedieť kedy skončiť, posledná veta: Ďakujem za pozornosť
 - Dá sa dať aj kompliment po poďakovaní za pozornosť: Ďakujem za príjemnú atmosféru
- **Jadro**
 - Nemení sa celé vedieť naspamäť, nesmie sa však celé čítať, niektoré vety musia byť povedané spamäti aby rečník nadviazal zrakový kontakt
 - Člení sa na odseky, odsek je myšlienkový celok
- **Štylizácia**
 - Snaha zapôsobiť (svojim prejavom a jazykovými prostriedkami, nie oblečením, výzorom)
 - **Úvod a záver** môžeme ozvláštniť napríklad rečníckou otázkou, citátom, paralelou (prirovnanie – napr. Sisyphus a život), na závere možné dať kompliment, v závere je možné dať aj 1-2 humorné vety, ale musíme si byť istý že sa poslucháči zasmejú, ďalej môžeme použiť aj dvojitý zápor („nedá sa mi nevyjadriť sa“)
 - **Jadro** – musí byť najväčšie, nepreskakujeme od bodu k bodu, najprv dokončíme jednu myšlienku a potom sa presunieme plynule ku ďalšej, tiež môžeme použiť dvojitý zápor
- **Spôsob nacvičenia**
 - Zväčšiť písmo na veľkosť 14 – 16, zvýrazniť interpunkciu („• ,“), zvýrazniť diakritiku („´ ~“), čím viac nacvičovať prejav a nahráť a vypočuť si ho / nájsť verného poslucháča
 - **Intonácia – Prozodické vlastnosti reči**
 - **Kvantita** – dlhú samohlásku vyslovujeme 2x dlhšie
 - **Primerané tempo reči** – odbornú prednášku pomalšie, ale všeobecne známe fakty môžeme povedať rýchlejšie. **Vyhnuť sa monotónnosti**
- **Prednesenie**
 - **6 minút ± 15 sekúnd**
- **Slávnostný prejav – Stučková slávnosť**
 - **Vážená pani riaditeľka, zástupkyňa, vážený pedagogický zbor, drahí rodičia, milí spolužiaci.**
 - **15. október 2021.** Pre mnohých obyčajný deň, pre nás však výnimočný. Do našich pamätí by sa mal zapísať ako jedna z najvýznamnejších a najdôležitejších udalostí nášho života.
 - **Dnešným dňom vstupujeme definitívne do sveta dospelých a vzdáľujeme sa tak bránam najkrajšieho obdobia života, detstvu.** Stojíme tu pred vami a hlavou nám víria spomienky. Iste sem patrí aj tá, keď sme po prvýkrát nesmelo vstúpili na pôdu nášho Gymnázia. Prežili sme toho veľa, spoznali sme nové miesta, nových ľudí a v neposlednom rade sme lepšie spoznali aj samých seba.

- **A teraz, po štyroch namáhavých rokoch, nás čaká prvá veľká skúška dospelosti, na ktorú sa budeme musieť veľmi usilovne a svedomito pripraviť.** Zdolať prekážky a usmerňovať nás správnym smerom ste nás učili vy, milí profesori. Zaiste to pre vás nebola ľahká úloha, ale úprimne veríme, že dnes si každý z vás môže povedať, táto namáhavá práca nebola zbytočná. Sme vám vďační za mnoho skúseností a nových poznatkov, ktoré ste nám odovzdali.
- **Budeme sa snažiť nesklamať vaše nádeje, ktoré do nás vkladáte.** Za tolerovanie našich šibalstiev patrí nemalá vďaka vám, nášmu triednemu profesorovi. Dúfame, že takí žiaci ako my, sa vám už do rúk nedostanú. Jednak preto, aby ste už nemuseli prežívať opäť to, čo s nami, ale i preto, aby spomienka na našu triedu bola pre vás neopakovateľná a výnimočná.
- **Je tu však ešte niekto, kto sa na dnešný večer tajne tešil spolu s nami, naši rodičia.** V mene nás vašich detí, by som vám chcel poďakovať. Bez vás by sme neboli tým, čím dnes sme. Ani vy ste to s nami stále nemali ľahké. Aj keď už máme 18 a podľa zákona sme dospelí, navždy ostávate naša opora, náš domov, prístav, život. Patrí vám vďaka, ktorá sa nedá vyjadriť slovami. Chceme to dokázať svojimi činmi a svojim ďalším životom.
- **Preto dnes, v tento slávnostný moment, keď nám v srdciach horia ohníčky nedočkavosti a vzrušenia a v nejednom oku sa objaví slzička dojatia, tu, na tomto mieste stojíme s tajnou túžbou.** Túžbou stať sa dospelými. A tak mi nezostáva nič iné ako vám všetkým, našim rodičom a profesorom, vyjadriť vďaka za to, že tu dnes môžeme stáť v takom hojnom počte. Pretože je to nielen naša, ale aj vaša zásluha. Vám všetkým patrí to veľakrát používané a tak jednoducho vysloviteľné slovo **ĎAKUJEME.**

12. Definujte pojmy: jazyk, reč, funkcie jazyka, lingvistika, rozdelenie lingvistiky, prirodzený jazyk, umelý jazyk, materinský jazyk, cudzí jazyk, cieľový jazyk, národný jazyk

- **Jazyk** - ustálený systém znakov a pravidiel, ktorý slúži na komunikáciu a dorozumievanie
 - Je to jav spoločenský, nie prírodný (v prírode sa nevyskytuje)
 - Nie je vrodený, musí sa učiť
 - Jazyky sa delia na:
 - **Prirodzené** – vznikli na základe historického vývoja (národ formovali rôzne udalosti)
 - **Umelé** – vznikli umelo na základe dohody, potrieb (programovacie jazyky, Esperanto)
- **Reč** - konkrétne použitie jazyka (znakov, pravidiel) v komunikácií
- **Funkcie jazyka:**
 - **Dorozumievacia (komunikatívna)** – vyjadrujeme svoje myšlienky, postoje, city a pocity
 - **Poznávacia** – jazyk slúži ako nástroj myslenia
 - **Estetická funkcia** – rozvíja estetické cítenie človeka
 - **Reprezentatívna** – jazyk patrí k dôležitým znakom národa, ktorým sa vymedzuje od ostatných národov
- **Jazykoveda (lingvistika)** – veda o jazyku, skúma jazykové roviny, zahŕňa niekoľko disciplín:
 - **Fonetika + Fonológia** – skúmajú zvukovú stránku jazyka
 - **Lexikológia** – skúma slovnú zásobu
 - **Morfológia** – skúma slovné druhy a gramatické kategórie
 - **Syntax** – skúma vetné členy, sklady, vety a text
 - **Ortoepia** – skúma spisovnú výslovnosť
 - **Ortografia** – skúma pravopis
 - **Štylistika** – skúma tvorbu prejavov, Funkčné jazykové štýly, Slohové postupy a Slohové útvary
 - Str. 12 – 14 učebnica
- **Materinský jazyk** – jazyk, ktorý si jednotlivец zvyčajne osvojí v rodine. Je to jazyk, ku ktorému ma najbližší vzťah, s ktorým sa stotožňuje.
- **Cudzí jazyk** – treba sa ho učiť na pozadí materinského jazyka, pretože kto dobre pozná zákonitosti materinského jazyka, môže ich využiť pri štúdiu cudzieho jazyka.
 - Cudzí jazyky sa možno učiť dvoma spôsobmi – **od jazyka k reči** alebo **od reči k jazyku**. Tradičná a prepracovanejšia je prvá metóda, dopĺňaná druhou – rečovými cvičeniami.
 - Rečové cvičenia sú drily, ktoré sa používajú na automatizáciu určitých jazykových javov, na výcvik v pohotovom vyjadrovaní
 - Jazykové cvičenia vedú k hľadaniu alebo osvetleniu zákonitosti v jazyku, napríklad rozborov slov, rozborov viet, poznávanie slovných druhov
 - Je potrebné si uvedomiť, že málokto sa dnes učí cudzí jazyk len preto, aby poznal jazykové pravidlá, ale učí sa ho hlavne preto, aby prostredníctvom týchto pravidiel spoznal a naučil sa praktickú reč.
 - Pre plnohodnotný život a prácu v 21. storočí je cudzí jazyk dôležitý aj z hľadiska tzv. funkčnej gramotnosti. Pod funkčnou gramotnosťou rozumieme:
 - **Tradičnú gramotnosť** – písanie, čítanie
 - **Cudzojazyčnú gramotnosť**
 - **Počítačovú a informačnú gramotnosť**
 - Cudzojazyčná gramotnosť v kontexte Európskej únie znamená ovládanie dvoch cudzích jazykov okrem materinského jazyka. Znalosť cudzích jazykov je aj kľúčovým prostriedkom na vzájomné porozumenie a rešpektovanie odlišnosti medzi občanmi mnohonárodnostnej Európskej únie.

- **Cieľový jazyk** – pojem, ktorý sa používa hlavne v školskej praxi, ide o oficiálny, úradný jazyk určitého štátu, ktorý sa učí napríklad príslušník národnostnej menšiny daného štátu. Spoločensky a politicky by bolo nevhodné nazývať ho cudzím jazykom.
- **Národný jazyk** – spája sa s konkrétnym národom, nástroj dorozumievania a myslenia.
 - Delí sa na spisovný a nespisovný

13. Definujte životopis a zaradte ho do príslušného funkčného jazykového štýlu. Vysvetlite pojmy: curriculum vitae, biografia. Rozlíšte administratívny a beletrizovaný životopis, ich uplatnenie vo funkčných jazykových štýloch. Svoje tvrdenie dokladujte doložte vlastným príkladom.

- **Životopis** (Biografia, curriculum vitae) – slohový útvar, ktorý nás oboznamuje so základnými údajmi o jeho autorovi, s jeho znalosťami, skúsenosťami a zručnosťami. Využíva sa predovšetkým v **administratívnom štýle (úradný životopis)**, ale vyskytuje sa aj v **umeleckom štýle (beletrizovaný životopis)**
- **Úradný životopis**
 - Typický žáner administratívneho štýlu, ktorý využíva slovnú zásobu charakteristickú pre tento štýl (neutrálne slová bez emocionálneho zafarbenia, ustálené formulácie a pod.)
 - Používa sa v ňom stručné ale presné vyjadrovanie.
 - Obsahuje predpísané časti, ktoré uľahčujú vybavovanie administratívnych písomností, ktorými sa občania obracajú na rôzne úrady, inštitúcie, iných občanov a pod.
 - Pre úradný životopis sú záväzné nasledujúce údaje/časti:
 - **Meno a priezvisko** – buď v záhlaví (hlavičke) alebo vnútri dokumentu
 - **Názov** – „Životopis“
 - **Dátum a miesto narodenia**
 - **Dosiahnuté vzdelanie**
 - **Pracovné skúsenosti**
 - **Osobité znalosti, schopnosti**
 - **Záujmy**
 - **Dátum (aj miesto)**
 - **Vlastnoručný podpis**
- **Beletrizovaný životopis**
 - Patrí medzi umelecké žánre
 - Na rozdiel od úradného životopisu využíva výrazové prostriedky umeleckého štýlu, nemusí obsahovať iba pravdivé údaje, jeho autor pracuje s fantáziou a obrazotvornosťou, má literárne ambície
 - **Beletrizovaný životopis** môže byť:
 - **Autobiografia** – vlastný životopis
 - **Biografia** – životopis nejakej známej alebo menej známej osobnosti
 - Na rozdiel od úradného životopisu, v ktorom dominuje informačný a opisný slohový postup, v beletrizovanom životopise sa vyskytuje rozprávací slohový postup, prípadne úvahový slohový postup.

- 14. Definujte pojmy: Informatika, informácia. Vymenujte a charakterizujte niektoré zdroje informácií, taktiež aj možnosti spracovania informácií – kľúčové slová, osnova, tézy (sylaby), poznámky vo vlastnej knihe, marginálie, pojmové mapovanie, INSERT..., Vymenujte najznámejšie knižnice na Slovensku**
- **Informatika** - vedný odbor, ktorý sa zberá získavaním, ukladaním, uchovávaním, triedením, spracovávaním, sprístupňovaním a rozširovaním informácií
 - **Informácia** – Pod pojmom informácia si zvyčajne predstavíme akúkoľvek správu, obsahujúcu nejaké údaje alebo poučenie
 - **Zdroje informácií:**
 - **Primárne** - sú to originálne, nespracované pramene – knihy, časopisy, výskumné správy...
 - **Sekundárne** - sú to spracované pramene, napr. katalógy
 - **Kartotečný lístok** – obsahuje identifikačné údaje o knihe (autor, názov diela, vydavateľstvo, rok vydania, počet strán + signatúru = poradové číslo, podľa ktorého knihu knihovníčka vyhledá)
 - ďalšie napr.: anotácia, referát, recenzia, kritika
 - **Terciárne**
 - **Bibliografia** – abecedný zoznam použitých diel
 - **Rešerš** – anotovaná bibliografia (obsahuje nie len identifikačné údaje ale aj stručné informácie)
 - **Osnova** - najstručnejší a najprehľadnejší záznam obsahu textu. Znaky:
 - Obsah textu sa zaznamenáva v bodoch, heslách, vetách (zvyčajne jednočlenné neslovesné vety)
 - Jednotlivé heslá osnovy obsahujú základné, tzv. **kľúčové pojmy**
 - Forma osnovy závisí od obsahovej a kompozičnej náročnosti textu
 - Píše sa po buď po prečítaní textu – na zaznačenie najdôležitejších údajov, alebo sa píše pred tvorbou samotného textu
 - **Tézy (Sylaby)** - základné myšlienky, stručne vyjadrené tvrdenia z textu, ktorých pravdivosť sa musí dokázať. Znaky:
 - Vyjadrujú obsah textu formou hlavnej myšlienky,
 - Majú tvar ucelenej vety,
 - Sú súčasťou argumentačného postupu (jeden z logických postupov vo výklade)
 - Používajú sa na vysokých školách, pri príprave študentov na skúšku alebo pri odborných prednáškach.
 - **Marginálie** - (z lat. poznámky na okraj) autor tvorí poznámky, úvahy, text na istú tému akoby na okraj. Zameria sa v nej na niektoré detaily, okamihy, zážitky dôležité pre jeho subjekt.
 - **Pojmové mapovanie** - pojmové mapy sú diagramy, ktoré vyjadrujú podstatné vzťahy medzi pojmi vo forme tvrdení.
 - Tvrdenia sú v nich reprezentované stručne charakterizovanými spojeniami pojmov, ktoré popisujú informáciu o vzťahoch a popisujú prepojenosť pojmov.
 - Pojmová mapa znázorňuje štruktúru, hierarchiu a vzájomné vzťahy medzi pojmi.
 - Proces vytvárania pojmovej mapy od človeka vyžaduje myslenie vo viacerých smeroch a prepínanie medzi rôznymi stupňami abstrakcie
 - Pojmové mapy pokladáme za vonkajšie vyjadrenie vedomostí integrovaných v mozgu
 - Pojmová mapa nie je „správna“ alebo „nesprávna“. Každý žiak môže vytvoriť inú pojmovú mapu, ktorá odráža jeho predošlé vedomosti a momentálnu interpretáciu
 - **INSERT** – vsuvka
 - **Najznámejšie knižnice na Slovensku:**
 - **Knižnica** – kultúrna, informačná a vzdelávacia ustanovizeň, ktorá zhromažďuje, spracováva a uchováva knižničný fond a poskytuje knižničné a informačné služby čitateľom a používateľom.
 - **Knižnica je informačný systém**, ktorý sa prispôbuje svojmu okoliu, reaguje na požiadavky a potreby používateľom a spoločnosti. Vplyvajú na ňu zmeny vo vývoji sociálnej komunikácie, ako napr. v minulosti vynález knižnice, v súčasnosti nové počítačové a komunikačné technológie.

- **Najznámejšie knižnice: Apponyiovská knižnica v Oponiciach, Slovenská národná knižnica v Martine, Lyceálna knižnica v Kežmarku, Historická knižnica kaštieľa v Betliari**

15. Ozrejmite pojmy: ortoepia, fonéma, hláska, taktiež základné ortoepické javy. Uved'te príklady na uplatnenie základných princípov slovenskej výslovnosti: Mäkkosť, tvrdosť, rytmické krátenie, znelostná asimilácia, výslovnosť spoluhlásky v, výslovnosť ä, výslovnosť dvojhlások, zdvojených spoluhlások a spoluhláskových skupín.

- **Ortoepia** - veda, ktorá sa zaoberá správnu spisovnou výslovnosťou
- **Fonéma** - základná jednotka Fonológie
- **Hláska** - základná jednotka Fonetiky/Reči
- **Základné ortoepické javy** :
 - **Znelostná asimilácia (spodobovanie)**
 - Je to ortoepický jav, kedy sa vo výslovnosti jedna spoluhláska pripodobuje druhej
 - Znelé sa menia na neznelé alebo opačne
 - Výnimky – osobné zámená: S ním, S vami, K Vám, S nimi
 - Napr. S humorom
 - **Rytmické krátenie**
 - V slovenčine bezprostredne za sebou nemôžu nasledovať 2 dlhé slabiky, ak sa tak stane, tak sa jedna z nich vykrátí
 - Existujú výnimky
 - Napr. súci chlapec
 - **Výslovnosť dvojhlások**
 - Sú dlhé
 - Existujú len v domácich slovách
 - Dvojhláska sa nemôže rozdeliť
 - **ia, ie, iu, ô**
 - napr. pieseň, piatok, vôkol
 - **Výslovnosť širokého ä**
 - Vyslovujeme ho ako [e]
 - Pri umeleckom prednese alebo divadle [ä]
 - Na západnom Slovensku (Záhorie) [a]
 - napr. Päť, mäso
 - **Výslovnosť spoluhlásky v**
 - Včela, včera [f]
 - Voda, vietor [v]
 - Bratov, dav [u]
 - Vdova, vbiť [w]
 - **Výslovnosť zdvojených spoluhlások**
 - Mätko
 - Motto
 - Cenný
 - **Výslovnosť spoluhláskových skupín**
 - Čerstvý – [stv], výslovnosť sa nemení
 - Ľudský – [c], výslovnosť sa zjednodušuje
 - **Mäkká výslovnosť**
 - De, te, ne, le
 - Di, ti, ni, li
 - Deti [Ďeťi]

16. Charakterizujte opisný slohový postup, uveďte druhy opisu. Vymenujte v ktorých FJŠ sa uplatňuje opisný slohový postup. Zdôvodnite využitie jednotlivých druhov opisu v umeleckom diele, odbornej literatúre a v bežnom živote. Nájdite príklady na druhy opisu, svoje tvrdenia zdôvodnite.

- **Slohový postup** – je proces skladania textu do celku, je to postup, ktorý používame pri výstavbe textu.
- **Opisný slohový postup** – slúži na vymenovanie znakov a vlastností osoby, vecí alebo činnosti, na priblíženie, znázornenie niečoho alebo niekoho niekomu inému. Prevládajú v ňom menné slovné druhy ako sú podstatné mená, prídavné mená a zámená
 - Znaky a vlastnosti osôb, zvierat, vecí, činností sa vymenúvajú v istom poradí, ktoré do istej miery závisí od podávateľa, pretože ten im stanovuje dôležitosť (dôležité – menej dôležité) a ich hierarchiu, čo znamená, že nie vždy je text zostavený objektívne, pretože v ňom zohráva úlohu subjektívny postoj, názor podávateľa. Uplatňuje sa hlavne v hovorovom, náučnom a umeleckom štýle.
- **Druhy opisu:**
 - **Statický opis, dynamický opis** – využitie v bežnom živote
 - **Umelecký opis** – využitie v umeleckých dielach
 - **Odborný opis** – využitie v odbornej literatúre
 - **Statický a dynamický opis**
 - Pri **statickom opise** opisujeme veci, osoby, zvieratá (statické – počas opisu sa nemenia).
 - Dodržiavame priestorovú (nie časovú) postupnosť – opisujeme osobu alebo predmet zhora smerom dolu alebo zľava doprava alebo od podstatným znakov k detailom.
 - Svišť horský je obyvateľom tatranských kotlín. Patrí do skupiny hlodavcov. Dospelý je taký veľký ako zajac a váži tri až štyri kilogramy. Celé telo i krátke ušnice má pokryté tmavohnedou srstou...
 - Pri **dynamickom opise** opisujeme činnosť, ktorá sa opakuje alebo sa môže opakovať.
 - Dodržiavame časovú postupnosť. (recepty, návody)
 - Sadru nasyieme do plastovej misky. Za stáleho miešania ju s vodou rozrobíme na redšiu kašu. Rovnomerne ju nalejeme do pripravenej formy...
 - Personifikácie: stromy, obloha, kvety, slnko, kríky, chodníky, domy, kopce...

17. Charakterizujte prozodické vlastnosti reči (Inotácia/Prozódia): kvantita hlások, pauza, tempo reči, rytmus, prízvuk, dôraz, emfáza, intenzita hlasu, melódia, výška hlasu, následne teoretické poznatky doložite vlastnými príkladmi

- **Prozódia, intonácia** – súbor zvukových prostriedkov reči
- **Kvantita (dĺžka)**
 - Týka sa výslovnosti krátkych a dlhých samohlások (dvojhlasok)
 - Pomer výslovnosti krátkych a dlhých samohlások je **2:1**
 - Príklad: áno
- **Pauza (prestávka)**
 - Týka sa dýchania + významu hovoreného prejavu, na základe toho sa člení rečový prejav na menšie časti
 - **Fyziologická prestávka** – nádych, výdych
 - **Významová/logická prestávka** – rešpektuje interpunkčné znamienka
- **Tempo (rýchlosť)**
 - **Pomalšie tempo**: výklad, pohreb, umelecký prednes
 - **80-100 slov/min**: primerané tempo
 - **100-150 slov/min**: rýchlejšie tempo: športový zápas, stres,...
 - **150+ slov/min**: stráca sa význam slov, nezrozumiteľný prejav
- **Rytmus**
 - Striedanie rečových prvkov v čase
 - V tanci, poézii, piesni,...
 - Dosahuje sa určitými prvkami
 - Básnici: **Sylabický VS, Sylabotonický VS**
 - Striedanie prízvučných a neprízvučných slabík
- **Prízvuk**
 - V slovenčine je prízvuk stály, vždy na prvej slabike slova
- **Dôraz**
 - Vyzdvihnem slovo, ktoré je pre mňa dôležité: Včera som bola v kine
- **Emfáza**
 - Citový dôraz – písmeno predĺžim niekoľkokrát (neforemný prejav)
 - Príklad: dooobre, neeee, joooj
- **Melódia vety**
 - **Melódia** – stúpanie a klesanie hlasu
 - **Klesavá** – oznamovacie, rozkazovacie, zvolacie, želacie a opytovacie vety (opytovacie vety len ak sa začínajú na opytovacie zámeno: Čo...? Kedy...? Ako...?)
 - **Stúpavá** – zisťovacie opytovacie vety (Prídeš? Máš sa? Iba tie opytovacie vety kde odpovede sú **áno/nie**)
 - **Polostúpavá** – v súvetiach
- **Výška hlasu**
 - **Hlasový register (výška hlasu)** vzniká nasadením hlasu do istej výšky
 - Väčšinou ide o prirodzený a neuvedomelý spôsob reči
 - Vypelý používateľ reči však vie, že pri vzrušenom prejave výška hlasu prudko stúpa (u žien až do neprirodzenej polohy)
 - Okrem toho možno výšku hlasu využiť aj funkčne – napríklad na odlišenie výpovedi postáv pri hlasnom čítaní umeleckého textu

18. Vymenujte všetky interpunkčné znamienka, objasnite ich funkciu. Vysvetlite interpunkciu v jednoduchej a zloženej vete. Poznatky aplikujte na ukážkach, respektíve uveďte vlastné príklady.

- **Interpunkčné znamienka (rozdeľovacie) - 13**
 - Bodka, čiarka, otáznik, výkričník, bodkočiarka, úvodzovky, apostrof, lomka, dvojbodka, spojovník, pomlčka, zátvorky, tri bodky
 - ., ? ! ; “ ” ‘ ’ / : - - () ..
 - Delia celky textov.
- **Čiarka v jednoduchej vete:**
 - **1, vyčleňovacia funkcia**
 - Citoslovčia: napr. Au, to bolí
 - Oslovenie: napr. Janko, príď popoludní
 - Pozdrav: napr. Ahoj, Lenka
 - Hodnotiace a vysvetľovacie častice: napr. Predstavenie bolo, žiaľ, už vypredané.
 - Kontaktné výrazy: vieš, rozumieš, chápeš, prosím napr. Pochop, prosím ťa, že sme už skončili.
 - Vsuvky s trpnými a činným prídavnými menami: napr. To je, stručne povedané, hanba.
 - Polovetné konštrukcie: napr. Písala úlohu, spievajúc si.
 - **2, pripájacia funkcia**
 - Viacnásobné vetné členy: napr. Na lavici ležali perá, ceruzky, zošity.
 - Lexikalizované a frazeologické spojenia: napr. Nevidno ani vtáčika, ani letáčika.
 - Údaje v adrese: / písané v jednom riadku/ napr. Erika Geročová, Ložín 50, 072 05 Bracovce
 - **3. odčleňovacia funkcia**
 - Vytýčený vetný člen: napr. Katka, tá nikdy nemá problémy
 - Osamostatnený vetný člen: napr. Konečne sa dostavili obaja
 - Pripojený vetný člen: napr. Príde, a rád.
- **Čiarka v súvetí**
 - **1, vyčleňovacia funkcia**
 - V podrad'ovacom súvetí, pred podrad'ovacími spojkami
 - V zloženom súvetí oddeľujeme vedľajšiu vetu z oboch strán
 - **2, pripájacia funkcia**
 - V bezspojkovom prirad'ovacom súvetí: napr. Slnko svieti, vetrík fúka, na ihrisku sa hrajú deti.
 - Pred prirad'ovacími spojkami
 - Pred prirad'ovacími spojkami aj vtedy keď ich uvádzajú dvojité prirad'ovacie spojky napr. Ktovie či klame, či ma vedie za nos, či mi klame.
 - Pred spojkami a, i, aj, ani, alebo, či, ak majú iný význam ako zlučovacie.

19. Vysvetlite pojem jazyk a funkcie jazyka. Uved'te názvy jazykovedných disciplín, ozrejmite predmet ich skúmania. Vysvetlite územné a vnútorné členenie nášho národného jazyka.

- **Jazyk** – ustálený systém znakov a pravidiel, ktorý slúži na komunikáciu a dorozumievanie
 - Je to jav spoločenský, nie prírodný (v prírode sa nevyskytuje)
 - Nie je vrodený, musí sa učiť
- **Funkcie jazyka:**
 - **Dorozumievacia (komunikatívna)** – vyjadrujeme svoje myšlienky, postoje, city a pocity
 - **Poznávacia** – jazyk slúži ako nástroj myslenia
 - **Estetická funkcia** – rozvíja estetické cítenie človeka
 - **Reprezentatívna** – jazyk patrí k dôležitým znakom národa, ktorým sa vymedzuje od ostatných národov
- **Jazykové disciplíny:**
 - **Fonetika + Fonológia** – skúmajú zvukovú stránku jazyka
 - **Lexikológia** – skúma slovnú zásobu
 - **Morfológia** – skúma slovné druhy a gramatické kategórie
 - **Syntax** – skúma vetné členy, sklady, vety a text
 - **Ortoepia** – skúma spisovnú výslovnosť
 - **Ortografia** – skúma pravopis
 - **Štylistika** – skúma tvorbu prejavov, Funkčné jazykové štýly, Slohové postupy a Slohové útvary
- **Územné a vnútorné členenie nášho národného jazyka.**
 - **Západoslovanský jazyk**
 - Vnútorné členenie: **západoslovenčina, východoslovenčina, stredoslovenčina.**

20. Definujte masmédiá, vysvetlite funkcie, ktoré plnia, uveďte príklady na masmédiá. Charakterizujte publicistický štýl, jeho znaky, žánre publicistického štýlu. Pracujte s konkrétnym výtlačkom periodika, vyjadrite sa k jeho štruktúre, k úlohe titulku. Prezентуйте výsledky svojej žurnalistickej práce v rámci rozširujúcich hodín mediálnej výchovy.

- **Masmédiá** – prostriedky masového šírenie informácií
- **Funkcie masmédií:**
 - Formulovať názory
 - Pôsobiť na verejnosť
 - Kontrolovať politickú a výkonnú sféru spoločnosti
 - Presviedčať
 - Odovzdávať reklamné oznámenie
 - Ovplyvňovať verejnú mienku
 - Podieľať sa a výchove a vzdelávaní
 - Baviť a uvoľňovať spoločenské napätie
 - Podieľať sa na kultúrnom prenose a na socializácii
- **Príklady masmédií:**
 - Noviny
 - Časopisy
 - Kinofilmy
 - Rozhlas
 - Televízia
 - WWW
 - Billboardy
 - Knihy
 - CD
 - DVD
 - Videokazety
 - Počítačové hry a iné podoby uverejňovania.
- **Publicistický / Novinársky štýl:**
 - Všeobecné vlastnosti - písomnosť, verejnosť, informatívnosť, variabilnosť, aktuálnosť
 - Funkcia – informovať
 - Typické jazykové prostriedky – enumerácia, žurnalizmy, odborné pomenovania, číslovky, príslovky, jednoduché vety
 - Mimojazykové prostriedky – grafické členenia textu, fotografie
 - Typické slohové postupy – informačný, opisný, výkladový, rozprávací
 - Typické slohové útvary – správa, oznámenie, interview, fejtón, reportáž, komentár, úvodník

21. Charakterizujte administratívny štýl, vysvetlite jeho funkciu a znaky, vymenujte žánre administratívneho štýlu, čo sú to predtlačené formuláre a funkčný analfabetizmus, vymenujte uplatnenie administratívneho štýlu v praktickom živote. Sformulujte žiadosť o prijatie do zamestnania – obsahovo a formálne správne.

- **Administratívny štýl** - je štýl verejnej úradnej oficiálnej komunikácie, ktorá nastáva medzi súkromnou osobou a inštitúciou alebo inou právnou osobou alebo medzi inštitúciami. Je to objektívny štýl. Subjekt autora ale aj príjemcu sa vedome potláča
- **Administratívny / Úradný štýl:**
 - **Všeobecné vlastnosti** - vecnosť, stručnosť, adresnosť, neutrálnosť, písomnosť
 - **Funkcia** – oznámiť
 - **Typické jazykové prostriedky** – neutrálne slová, skratky, termíny, neúplné vety, číslovky
 - **Mimojazykové prostriedky** – grafické členenia textu, tabuľky, funkčný analfabetizmus
 - **Typické slohové postupy** – informačný, opisný
 - **Typické slohové útvary** – zápisnica, protokol, žiadosť, vyhláška, životopis
- **Žánre administratívneho štýlu sa delia na:**
 - **Dokumentárne** – napr. zápisnica, protokol, potvrdenka, zmluva
 - **Oznamovacie** – vyhláška, oznámenie, hlásenie, správa o činnosti
 - **Heslové** – vysvedčenie, diplom, faktúra, štruktúrovaný životopis
- **Predtlačené formuláre** – ustálená forma administratívnych textov prísne dodržiujúcich spisovnú, stereotypickú normu
- **Funkčný analfabetizmus** - dospelí ľudia, ktorých schopnosť čítať a písať nepostačuje na to, aby sa mohli zapojiť do spoločenského a pracovného života tak, ako my ostatní. Nedokážu vyplniť formulár, neporozumejú príbalovému letáku na liekoch a nedokážu ani vylúštiť informačné tabule na vlakovej stanici.
- **Vymenujte uplatnenie administratívneho štýlu v praktickom živote** – používa sa v bankách, na poštách, v úradoch, súdoch, pre komunikáciu s úradmi, žiadosti o prácu a pod.
- **Sformulujte žiadosť o prijatie do zamestnania**
- **Žiadosť** - je oznamovací útvar administratívneho štýlu. Pri jej písaní rešpektujeme požiadavky Slovenskej technickej normy, ktorá upravuje písanie úradných listov.
 - Odosielateľ aj adresát sú známi a sú v nej uvedení. Píšeme zásadne na čistý biely papier formátu A4. Žiadosť musí mať **záhlavie** (hlavičku), ktorá obsahuje **meno a priezvisko, adresu: ulicu, číslo, PSČ a mesto**. Pod záhlavím vľavo píšeme adresu príjemcu. Ak posielame úradný list v obálke s priesvitnou časťou pre adresu, píšeme adresu príjemcu vpravo.
 - Pod záhlavím vpravo píšeme: **miesto, deň, mesiac, rok**. Píšeme to do dvoch riadkov alebo do jedného bez čiarky a bodky na konci.
 - Naše vyjadrovanie má byť slušné a jazykovo správne. V texte sa odvolávame napr. na vlastný záujem, na vzdelanie a prax, prečo nám záleží na organizácii, v ktorej sa uchádzame o miesto.
 - **Záver** obsahuje zdvorilostné formulky, ktoré sa od ostatného textu oddeľujú jedným riadkom a tvoria samostatný odsek.

Meno Priezvisko , Adresa

Firma, a.s.
Štúrová 21
010 01 Žilina

Žiadosť o prijatie do zamestnania

Na základe Vášho inzerátu v denniku SME, uverejneného dňa 11.12.2019 sa uchádzam o pracovnú pozíciu vedúceho pracovného tímu.

Ponuka voľného pracovného miesta vo Vašej spoločnosti ma oslovila. Z predchádzajúcich zamestnaní mám skúsenosti s prácou s ľuďmi. Plynule hovorím po anglicky a pismom ovládam nemecký jazyk. Ovládam strojoepis a na úrovni používateľa prácu s PC - Word, Excel, PowerPoint, Outlook, Internet. Mojmí výhodami sú spoľahlivosť, dochvilnosť, komunikatívnosť a flexibilita.

Rád Vám doplním ďalšie potrebné informácie na osobnom pohovore. Za posúdenie mojej žiadosti vopred ďakujem.

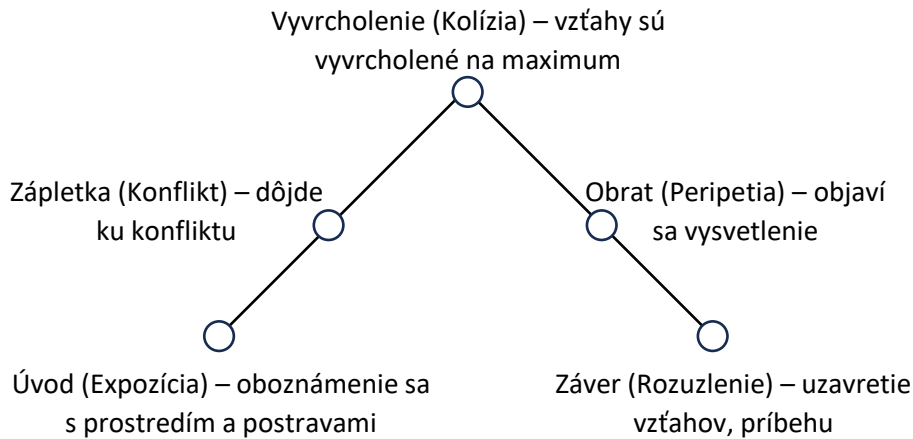
V Prešove dňa 12.05.2024

Prilohy:

životopis, motivačný list

22. Charakterizujte rozprávací slohový postup, rozprávania ako žáner, umelecké rozprávania, jeho znaky, dramatizujúce prvky rozprávania, pásmo rozprávača, pásmo postáv.

- **Rozprávací SP** – rozpráva udalosti chronologicky
- **Žáner – Rozprávania** - poviedka, rozprávka, novela, povesť, román
- 2 Podoby:
 - **Jednoduché rozprávania** – spĺňa funkciu; má úvod, jadro a záver; je v minulom čase; môže obsahovať priamu reč
 - **Umelecké rozprávania** – autor musí spĺňať: výskyt v umeleckej literatúre, tvorivosť, predstavivosť
 - Musí mať **vnútornú kompozíciu**

- **Umelecké rozprávania**
 - Klasický úvod – predstavenie postáv + prostredia
 - In medias res – vynechanie úvodu (doslovný preklad: vhuľnutie/vpadnutie do deja)
 - Retrospektíva – pohľad späť, opačná vnútorná kompozícia používaná napríklad v detektívkach
- **Ako zdramatizovať umelecké rozprávania**
 - Opakovanie krátkych viet
 - Historický prítomnosť – o udalosti ktorá sa stala v minulosti povieť v prítomnom čase
 - Neukončená výpoveď (...)
- **Autorská reč** – realizuje sa tu autor/rozprávač, 3. osoba, posúva dej, opisuje, určuje
- **Reč postáv** – realizujú sa tu postavy, vedú dialógy, postavy majú svoje repliky

23. Definujte opis a charakteristiku. Uveďte znaky charakteristiky, vysvetlite rozdiel medzi priamou a nepriamou charakteristikou, subjektívnou a objektívnou charakteristikou, čo je autocharakteristika? Vysvetlite využitie charakteristiky v hovorovom, náučnom a umeleckom FJŠ.

- **Opis** - vymenúva znaky a vlastnosti predmetov, osôb, javov alebo zachytáva následnosť jednotlivých činností v pracovnom postupe.
- **Charakteristika** – výstižný opis zameraný na telesné, duševné, povahové i citové vlastnosti človeka.
 - Vyskytuje sa predovšetkým v umeleckom štýle, v epike, kde sa viaže na postavu umeleckého diela.
 - Z gréc. slova= vryté znamenie
 - Vymenováva nielen charakteristické (vonkajšie znaky alebo vlastnosti) osoby, vecí alebo javov - vnútorných znakov
 - **Objektívna** - fakty= v polícii (hľadanie páchatela), posudok žiaka v administratívnom štýle
 - **Subjektívna** - nielen vymenovanie vlastností ale aj hodnotenie postavy v umeleckej lit.
 - osobný posudok(+/-)
- **Znaky charakteristiky:**
 - **Znaky - Vonkajšia charakteristika** - opis, postavy, tváre, spôsobilov, chôdze, oblečenia
 - **Znaky - Vnútorná charakteristika** - opis morálnych a povahových vlastností, duševných vlastností.
- **Priama charakteristika**- vymenovanie vlastností osoby = abs. pods. mená, príd. mená
 - Usilovnosť = usilovný
- **Nepriama charakteristika** - vlastnosť postavy vyplývajúca z jej konania, čo dobré a zlé urobila, ako sa správa (pomohla niekomu, zradila niekoho)
 - Konanie a správanie osoby
- **Autocharakteristika** - charakteristika samého seba (administratívny a bel. životopis)
- **Využitie charakteristiky:**
 - **Hovorový FJŠ** – opis konkrétnych ľudí
 - **Náučny FJŠ** – napr. abstrakty (výstižná charakteristika obsahu celej práce), opisy konkrétnych významných osobností
 - **Umelecký FJŠ** – aby si čitateľ vedel predstaviť danú postavu (živý obraz postavy)

24. Definujte pojem veta, rozdeľte vety podľa modálnosti, zloženia a členitosti. Nájdite príklady na typy viet

- **Veta** – základná jednotka komunikácie
 - Vyjadruje ucelenú myšlienku, pričom je zvykovo (intonačne) a gramaticky usporiadaným celkom
- Vety rozdeľujeme podľa **zloženia, členitosti** a **obsahu**
- **Podľa zloženia:**
 - **Jednoduchá veta** – ma práve jeden prisudzovací sklad (napr. Malý Janko píše list.)
 - **Holá** – obsahuje len hlavné vetné členy
 - **Rozvitá** – obsahuje aspoň 1 rozvíjací vetný člen
 - **Súvetie** – má aspoň 2 prisudzovacie sklady (napr. Malý Janko napísal list a naučil sa básničku)
 - **Delenie súvetí:**
 - **Jednoduché** – má práve 2 prisudzovacie sklady
 - **Zložené** – má aspoň 3 prisudzovacie sklady
- **Podľa členitosti (jednoduchá veta):**
 - **Jednočlenná** – nedá sa rozčleniť na prísudkovú a na podmetovú časť, má len vetný základ, môže byť:
 - **Slovesná** – vetný základ je vyjadrený slovesom (napr. Prší., Nefajčiť!)
 - **Neslovesná** – vetný základ nie je vyjadrený slovesom (napr. Fantastické! Potraviny.)
 - **Dvočlenná** – dá sa rozčleniť na podmetovú a prísudkovú časť, môže byť:
 - **Úplná** – má vyjadrený aj podmet (napr. Janko píše list.)
 - **Neúplná** – nemá vyjadrený podmet, ale je vyjadriteľný (napr. Píše list - on)
- **Podľa obsahu (modálnosti):**
 - **Oznamovacia** – využíva oznamovací alebo podmieňovací spôsob slovesa, melódia vety je klesavá (napr. Máme pekný dom.)
 - **Rozkazovacia** – využíva rozkazovací spôsob slovesa alebo neurčitok, melódia vety je klesavá (napr. Umy si ruky.)
 - **Opytovacia** – využíva oznamovací spôsob slovesa, opytovacie zámena, slovosled, častice, melódia vety je stúpavá, stúpavo-klesavá alebo klesavá
 - **Zisťovacia** – stúpavá melódia, odpoveď je áno alebo nie (napr. Páči sa ti náš dom?)
 - **Doplňovacie** – klesavá melódia, odpoveď obsahuje doplnenie údaja, otázka má opytovacie zámeno (napr. Kedy sa vrátiš?)
 - **Želacia** – využíva oznamovací alebo podmieňovací spôsob slovesa, melódia vety je stúpavo-klesavá (napr. Kiež by si prišiel!)
 - Všetky môžu mať aj podobu **zvolania**

25. Definujte pojmy Informatika a informácia, dezinformácia, propagácia, propaganda, agitácia.

Charkaterizujte informačné pramene (primárne, sekundárne, terciárne). Vysvetlite rozdiel medzi správou a oznámením. Sformulujte ľubovoľnú správu a oznámenie tak, že dodržíte ich základné znaky

- **Informatika** - vedný odbor, ktorý sa zoberá získavaním, ukladaním, uchovávaním, triedením, spracovávaním, sprístupňovaním a rozširovaním informácií
- **Informácia** – Pod pojmom informácia si zvyčajne predstavíme akúkoľvek správu, obsahujúcu nejaké údaje alebo poučenie
- **Dezinformácia** – chybná informácia, ktorá vedie k nesprávnym záverom alebo rozhodnutiam
- **Propagácia** – je spôsob komunikácie so zákazníkmi formou reklamy, letákov, brožúrok, internetu, rozhlasu a televízie.
 - Pri propagácii dávajú výrobcovia informácie zákazníkovi o vlastnostiach, značke, štýle, spôsobe používania daného produktu.
- **Propaganda** – je rozširovanie názorov a informácií s cieľom zmeny názorov, ovplyvnenia, vyvolania alebo zosilnenia určitých postojov alebo konaní. Sprievodným javom propagandy je často skresľovanie faktov. Propaganda zvykne vytvárať zdanie vyššieho cieľa, využíva ľudské vášne, strach a nenávisť.
- **Agitácia** – presvedčovanie, získavanie pre určitú myšlienku, program alebo cieľ. Úzko súvisí s propagandou, je však konkrétnejšia, zameraná na presne vymedzené ciele.
- **Zdroje informácií:**
 - **Primárne** - sú to originálne, nespracované pramene – knihy, časopisy, výskumné správy...
 - **Sekundárne** - sú to spracované pramene, napr. katalógy
 - **Kartotečný lístok** – obsahuje identifikačné údaje o knihe (autor, názov diela, vydavateľstvo, rok vydania, počet strán + signatúru = poradové číslo, podľa ktorého knihu knihovníčka vyľadá)
 - ďalšie napr.: anotácia, referát, recenzia, kritika
 - **Terciárne**
 - **Bibliografia** – abecedný zoznam použitých diel
 - **Rešerš** – anotovaná bibliografia (obsahuje nie len identifikačné údaje ale aj stručné informácie)
- **Správa** – informuje o udalosti z verejného života, ktorá sa už udiala. Odpovedá na otázky: Kto? Čo? Kedy? Kde? Správa je krátka a zrozumiteľná. Môže byť ústna alebo písomná.
 - **Napríklad:** Do domu uderel blesk Pre intenzívne dažde s búrkami museli hasiči včera večer zasahovať aj v Brezne, kde uderel blesk do rodinného domu. Ohnisko požiaru bolo na povale rodinného domu, kde majiteľ skladoval väčšie množstvo sena. Požiar likvidovalo jedenásť príslušníkov Hasičských a záchranných zborov z Brezna. Nikto sa nezranil. Škodou predbežne vyčíslili na 20-tisíc eur.
- **Oznámenie** – informuje nás o niečom, čo sa má uskutočniť. Správne oznámenie obsahuje: čas, dátum a miesto udalosti. Stretne sa s ním vo všetkých informačných prostriedkoch: noviny, internet, rozhlas, informačné plagáty... Oznámenie musí byť stručné a krátke. Môže byť písomné alebo ústne.
 - **Napríklad:** Dňa 29. 06. 2013 o 14:00 hod. sa uskutoční na Vlkolínci divadelné predstavenie, o ktoré sa postarajú divadelní ochotníci z Hubovej. Táto kultúrna akcia sa uskutoční na počesť k XX. výročiu zapísania Vlkolínce do Zoznamu UNESCO..

26. Charakterizujte vety podľa zloženia, určte typy jednoduchých viet a súvetí, urobte syntaktický rozbor ľubovoľnej vety a určte prisudzovací a určovací sklad.

- Podľa zloženia:
 - **Jednoduchá veta** – ma práve jeden prisudzovací sklad (napr. Malý Janko píše list.)
 - **Holá** – obsahuje len hlavné vetné členy
 - **Rozvitá** – obsahuje aspoň 1 rozvíjajúci vetný člen
 - **Súvetie** – má aspoň 2 prisudzovacie sklady (napr. Malý Janko napísal list a naučil sa básničku)
 - **Delenie súvetí:**
 - **Jednoduché** – má práve 2 prisudzovacie sklady
 - **Zložené** – má aspoň 3 prisudzovacie sklady
- Typy jednoduchých a súvetí:
 - **Jednoduchá veta** – ma práve jeden prisudzovací sklad (napr. Malý Janko píše list.)
 - **Jednočlenná** – nedá sa rozčleniť na prísudkovú a na podmetovú časť, má len vetný základ, môže byť:
 - **Slovesná** – vetný základ je vyjadrený slovesom (napr. Prší., Nefajčiť!)
 - **Neslovesná** – vetný základ nie je vyjadrený slovesom (napr. Fantastické! Potraviny.)
 - **Dvojjčlenná** – dá sa rozčleniť na podmetovú a prísudkovú časť, môže byť:
 - **Úplná** – má vyjadrený aj podmet (napr. Janko píše list.)
 - **Neúplná** – nemá vyjadrený podmet, ale je vyjadriteľný (napr. Píše list - on)
 - **Súvetie** – má aspoň 2 prisudzovacie sklady (napr. Malý Janko napísal list a naučil sa básničku)
 - **Delenie súvetí:**
 - **Jednoduché** – má práve 2 prisudzovacie sklady
 - **Zložené** – má aspoň 3 prisudzovacie sklady
 - **Priraďovacie súvetia** – vety v tomto súvetí sa spájajú 2 hlavné vety pomocou priraďovacích spojok alebo **bezspojkovo**, typy:
 - **Zlučovacie:**
 - **Spojky:** a, i, aj, ani, aj aj, a najmä, najprv – potom
 - **Príklad:** Mama prišla domov **a** uvarila večeru
 - **Odporovacie:**
 - **Spojky:** ale, no, lež, ibaže, len, jednako, predsa, a predsa, však
 - **Príklad:** Mama prišla domov, **ale** neuvarila večeru
 - **Stupňovacie:**
 - **Spojky:** ba, ba aj, nielen, ale aj, dokonca aj, nielenže – ale i
 - **Príklad:** Mama prišla domov, **ba aj** uvarila večeru
 - **Vylučovacie:**
 - **Spojky:** alebo, buď, či
 - **Príklady:** Mama prišla domov **alebo** neprišla
 - **Podradňovacie súvetia** – spájajú sa tu vety, z ktorých jedna (**podradená**) zastupuje niektorý vetný člen hlavnej (**nadradenej**) vety. Pri určovaní súvetia **sa pýtame hlavnou vetou na vedľajšiu**. Hlavná veta môže stáť samostatne, **je nositeľkou významu**. Typy sú podobné vetným členom:
 - **Predmetová**
 - **Prívlastková**
 - **Príslovková:**
 - Miesta
 - Času
 - Spôsobu
 - Príčiny

- **Rozbor vety:**
 - **Naša príroda úžasne hýrila farbami jesene**
 - **VČ:**
 - **Príroda** – vyjadrený podmet
 - **Hýrila** – slovesný prísudok
 - **Naša** – zhodný prívlastok
 - **Úžasne** – príslovkové určenie spôsobu
 - **Farbami** – nepriamy predmet
 - **Jesene** – nezhodný prívlastok
 - **Sklady:**
 - **Príroda – Hýrila** – prisudzovací sklad
 - **Naša – Príroda** – určovací sklad
 - **Úžasne – Hýrila** – určovací sklad
 - **Hýrila – Farbami** – určovací sklad
 - **Farbami – Jesene** – určovací sklad

27. Ortografia a pravopisné princípy v slovenčine. Základná pravopisná príručka. Odôvodnite pravopis výrazov: podaj mi to – my už ideme, futbalový tím – nevyrušuj ho tým, má veľa bitov – má veľa bytov, Červená čiapka – červená čiapka, Biely potok – Biely Potok, bojovní kohúti – bojovné kohúty, dobiť – dobyť

- **Ortografia – pravopis**
 - Jazykovedná disciplína, ktorá sa zaoberá grafickou / písanou stránkou jazyka (mladšia ako hovorená)
- **4 princípy slovenského pravopisu:**
 - **Fonetický / Fonemický princíp** – najdôležitejší, 1 Fonéma = 1 Graféma (sú aj výnimky)
 - Určitá fonéma, schopná rozlišovať význam slov alebo tvarov, alebo jej konkrétna zvuková realizácia, sa píše jedným a tým istým písmenom
 - Zachováva sa pri: a, á, ä, b, c, č, d, e, é, f, g, h, j, k, l, l', m, n, o, ó, p, r, r', s, š, t, u, ú, v, z, ž
 - Dvojice písmen vnútri slabík: dz, dž, ch – označujú iba 1 fonému
 - Pri stretnutí d-z, d-ž, c-h na hraniciach slabík nejde o 1 fonému ale o stretnutie 2 foném (2 písmen) – odznova
 - **Morfemický princíp** – problematika znelostnej asimilácie, [f] včela
 - Zachováva sa pôvodná podoba morfémy (najmenšej časti slova, ktorá nesie význam) bez ohľadu na výslovnosť (v písme sa nerešpektuje spodobovanie) dodržiava sa jednotné písanie spoluhlásky vo všetkých tvaroch slova a jeho odvodeniach (napr. platca = neznelá + neznelá, platba = neznelá + znelá [pladba])
 - **Etymologický princíp** – veda, ktorá skúma pôvod slov (rizoto, ryža, skriňa, skryť)
 - Týka sa písania slov domáceho aj cudzieho pôvodu
 - **Gramatický princíp** – múdry človek, múdri ľudia
 - Je založený na využití písmen na rozlišovanie tvarov, (napr. vo vzore pekný je v N pl. mäkké i)
- **PSP – Pravidlá slovenského pravopisu, základná pravopisná príručka slovenčiny**
- **Odôvodnenie pravopisu výrazov:**
 - **podaj mi to – my už ideme** – mi - zámeno ja v datíve (Komu? Čomu? Mne/Mi), my – osobné zámeno v prvej osobe množného čísla (označuje min. 2 ľudí)
 - **futbalový tím – nevyrušuj ho tým** – tím – skupina, tým – 7. pád slov to/ten
 - **má veľa bitov – má veľa bytov** – bit – základná jednotka informácie a zároveň najmenšia pamäťová jednotka počítačov, byt – bydlisko
 - **Červená čiapka – červená čiapka** – Červená čiapka – meno literárnej postavy, červená čiapka – kus oblečenia
 - **Biely potok – Biely Potok** – Biely potok – názov potoku, Biely Potok – mestská časť Ružomberku
 - **bojovní kohúti – bojovné kohúty** – bojovní kohúti – prirovnanie ľudí (prenesený význam), bojovné kohúty – prívlastok kohútov
 - **dobiť – dobyť** – dobiť – bitie, mlátenie, dobyť – zmocniť sa niečoho

28. Definujte vety podľa zloženia – jednoduchá veta a súvetie, vysvetlite rozdiel medzi priraďovacím a podradovacím súvetím. Uvedte príklady na typy priraďovacích súvetí: zlučovacie, stupňovacie, odporovacie, vylučovacie, taktiež na podradovacie súvetie s vedľajšou vetou prívlastkovou, predmetovou a príslovkovou.

○ Podľa zloženia:

- **Jednoduchá veta** – ma práve jeden prisudzovací sklad (napr. Malý Janko píše list.)
- **Súvetie** – má aspoň 2 prisudzovacie sklady (napr. Malý Janko napísal list a naučil sa básničku)

• **Priraďovacie súvetia** – vety v tomto súvetí sa spájajú 2 hlavné vety pomocou **priraďovacích spojok** alebo **bezspojkovo**, typy:

○ **Zlučovacie:**

- **Spojky:** a, i, aj, ani, aj aj, a najmä, najprv – potom
- **Príklad:** Mama prišla domov **a** uvarila večeru

○ **Odporovacie:**

- **Spojky:** ale, no, lež, ibaže, len, jednako, predsa, a predsa, však
- **Príklad:** Mama prišla domov, **ale** neuvarila večeru

○ **Stupňovacie:**

- **Spojky:** ba, ba aj, nielen, ale aj, dokonca aj, nielenže – ale i
- **Príklad:** Mama prišla domov, **ba aj** uvarila večeru

○ **Vylučovacie:**

- **Spojky:** alebo, buď, či
- **Príklady:** Mama prišla domov **alebo** neprišla

• **Podradovacie súvetia** – spájajú sa tu vety, z ktorých jedna (**podradená**) zastupuje niektorý vetný člen hlavnej (**nadradenej**) vety. Pri určovaní súvetia **sa pýtame hlavnou vetou na vedľajšiu**. Hlavná veta môže stáť samostatne, **je nositeľkou významu**. Typy sú podobné vetným členom:

○ **Predmetová (napr. Ráno sa jej spýtali, ako sa vyspala.)**

○ **Prívlastková (napr. Daj mi takú moc, aby som to dokázal)**

○ **Príslovková:**

- **Miesta** (napr. Kde ťa nevolajú, tam nechod'.)
- **Času** (napr. Keď sestry vyšli zo školy, zazreli na chodníku mamu.)
- **Spôsobu** (napr. Premáhala sa ako len vedela.)
- **Príčiny** (napr. Nejedol a nepil lebo nemal čo.)

29. Definujte pojem morfológia. Popíšte systém slovných druhov v slovenčine, rozdelenie podľa 3 kritérií, gramatické kategórie: slovesné a menné. Aplikujte poznatky na podčiarknutých slovách, určte slovné druhy a gramatické kategórie.

- **Morfológia** - náuka, ktorá sa zaoberá slovnými druhmi, gramatickými tvarmi slov, tvorením slov a gramatickými kategóriami slov. Je súčasťou gramatickej stavby jazyka.
- **Slovné druhy:** Podstatné mená, Prídavné mená, Zámená, Číslovky, Slovesá, Príslovky, Predložky, Spojky, Častice, Citoslovčia

Slovný druh	Plnovýznamovosť	Vetnočlenská platnosť	Ohybnosť
Podstatné mená	✓	✓	✓
Prídavné mená	✓	✓	✓
Zámená	✓	✓	✓
Číslovky	✓	✓	✓
Slovesá	✓	✓	✓
Príslovky	✓	✓	X
Predložky	X	X	X
Spojky	X	X	X
Častice	X	X	X
Citoslovčia	X	X	X

- **Gramatické kategórie:**
 - **Menné kategórie – rod** (mužský, ženský, stredný), **číslo** (jednotné – singulár – jedna vec, množné - plurál – viac vecí), **pád** ()
 - **Slovesné kategórie – osoba, číslo, čas, spôsob, vid, rod**
 - **Osoba** – 1.,2.,3.,
 - **Číslo** – jednotné (singulár), množné (plurál)
 - **Čas** – prítomný, minulý, budúci
 - **Spôsob** – oznamovací, rozkazovací, podmieňovací
 - **Vid:**
 - **Nedokonavý** – vyjadruje sa nimi neukončený priebeh deja, napr. písať, robiť (pomôcka: 1. os, sg., budúci čas = dve slová, napr. budem písať, budem robiť)
 - **Dokonavý** – vyjadruje sa nimi ukončený priebeh deja, napr. napíšem, urobím (pomôcka: 1. os, sg., budúci čas = jedno slovo, napr. napíšem, urobím)
 - **Rod:**
 - **Činný** – podmet vykonáva dej, napr. Murári stavajú dom
 - **Trpný** – podmet je dejom zasiahnutý, môže mať:
 - **Opisnú formu** – napr. Dom je stavaný
 - **Zvratnú formu** – napr. Dom sa stavia

30. Charakterizujte základné znaky a funkciu výkladového/úvahového slohového postupu, porovnajte výklad a úvahu. Uvedte najmenej 2 komunikačné situácie, v ktorých sa uplatňuje výkladový/úvahový slohový postup. Pripravte a prednesť úvahu na tému škola (min 8 viet).

- **Výkladový slohový postup** – slúži na objektívne (bez emocionálneho zaujatia) vysvetlenie toho, ako niečo vzniklo, na čo je určené, ako ovplyvňuje veci okolo a podobne.
 - Dôraz nie je na vymenúvaní faktov, autor sleduje hlavne logicko-príčinné súvislosti medzi nimi (alebo v rámci jedného z nich).
 - Vo výkladovom slohovom postupe sa sleduje logika, z čoho vyplýva aj silná textová viazanosť výpovede (jej pevná štruktúra, pričom výpoveď je nadčasová, nie aktuálna).
 - Uplatňuje sa hlavne v náučnom, publicistickom a rečníckom štýle.
- **Úvahový slohový postup** – slúži na zaujatie a vyjadrenie vlastného stanoviska k najrozličnejším otázkam bytia, autor vyjadruje svoje stanovisko k problému a subjektívne ho hodnotí.
 - Je subjektívnejší ako výkladový SP.
 - Uplatňuje sa hlavne v náučnom, publicistickom, umeleckom a rečníckom štýle.
- Porovnanie:
 - **1.**
 - **Úvaha:** prevažuje v nej hodnotenie, presvedčanie, subjektívny prístup autora.
 - **Výklad:** prevažuje v ňom analýza, vyvodzovanie, objektívny prístup autora.
 - **2.**
 - **Úvaha:** všeobecná argumentácia, voľná citácia alebo parafrázovanie, zaokrúhľovanie údajov.
 - **Výklad:** vedecká argumentácia a citácia alebo parafrázovanie, presné údaje.
 - **3.**
 - **Úvaha:** voľnejšia kompozícia a štylizácia, obraznosť, expresívnosť vyjadrovania (rečnícke otázky, prirovnania)
 - **Výklad:** tesnejšia nadväznosť viet, presné terminologické vyjadrovanie.
- **Komunikačné situácie:**
 - **Prednáška profesora – výkladový**
 - **Kázeň – úvahový**
- **Úvaha**
 - **Škola, ako základný pilier spoločnosti, zohráva kľúčovú úlohu v našich životoch.** Otázka "Načo je nám škola?" vyvoláva rôzne odpovede a aspekty, ktoré sú významné pre naše vzdelávanie a budúcnosť.
 - **Škola je miestom, kde získavame vedomosti, zručnosti a skúsenosti, ktoré nám umožňujú chápať svet okolo nás a pripravujú nás na budúce výzvy.** Vzdelanie poskytuje základný rámec, ako aj pokročilejšie poznatky, ktoré nám pomáhajú v osobnom aj profesijnom rozvoji. Okrem toho škola vytvára platformu pre socializáciu a interakciu s ľuďmi rôznych kultúr a názorov.
 - **Vzdelanie nielenže poskytuje vedomosti, ale tiež učí kritické myslenie, riešenie problémov, a rozvíja tvorivosť.** Tieto schopnosti sú nevyhnutné pre formovanie a adaptáciu sa v neustále sa meniacom svete.
 - Škola je miestom, kde sa učíme hodnoty ako rešpekt, spolupráca a tolerancia. Zdôrazňuje význam vzájomného porozumenia a spolupráce pre budovanie lepšieho a inkluzívnejšieho prostredia.
 - Pre mnohých je škola viac ako len miesto vzdelávania; je to miesto, kde sa formuje identita, rozvíjajú priateľstvá a prežívajú sa nezabudnuteľné zážitky.
 - **Je dôležité si uvedomiť, že škola je dôležitá nielen pre individuálny rozvoj, ale aj pre formovanie spoločnosti ako celku, pripravujúc ju na budúce generácie a na výzvy, ktoré ich čakajú.**